

อุปลักษณณ์มนทัศน์ “ใจเป็นภาชนะ” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีน

Conceptual Metaphor “THE HEART IS A CONTAINER” in Thai in Comparison with Mandarin Chinese

Received: January 7, 2019

Yao Siqu¹

Revised: May 15, 2019

Accepted: October 27, 2019

Abstract

This research aims to study and analyse the figurative meaning of “heart” when used as a metaphor and concept reflecting a container. In addition, it comparatively studies the conceptual metaphor “THE HEART IS A CONTAINER” in Thai and Chinese, following the cognitive linguistics theories on conceptual metaphor and image schema. The findings indicate that there are both similarities and differences in the cognition and comprehension of “heart” as a container in the two languages. The “THE HEART IS A CONTAINER” concept in both Thai and Chinese can be understood from the attributes and compositions of CONTAINER schema, which consist of three elements, namely interior, boundary, and exterior. “Heart” is viewed as a container that can be used to contain things with a boundary separating its internal and external sections. The internal section may be entered, while something may emerge from it. Differences do exist between Thai and Chinese approaches to the terms “container” and “heart,” possibly due to cultural factors in varying social settings. Thus, the comparison of the conceptual metaphor “THE HEART IS A CONTAINER” in Thai and in Chinese allows those who study both of these

¹ดร. คณะภาษาและวัฒนธรรมตะวันออก มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน Ph.D., Faculty of Asian Languages and Cultures, Guangdong University of Foreign Studies, P. R. China

Corresponding Author: E-mail: krisevaysq@hotmail.com

languages to comprehend the specific differences within the differing cultural senses. It helps people with different cultural backgrounds exchange and communicate across cultures more effectively.

Keywords: cognitive linguistics, conceptual metaphor, language and culture, “THE HEART IS A CONTAINER”

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบของ “ใจ” เมื่อใช้เป็นอุปลักษณ์และสะท้อนมโนทัศน์ว่าเป็นภาชนะ พร้อมทั้งศึกษาอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจเป็นภาชนะ” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีนตามแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานในประเด็นเกี่ยวกับอุปลักษณ์มโนทัศน์และผังภาพ ผลการศึกษพบว่า การรับรู้และทำความเข้าใจว่า “ใจ” เหมือนเป็นภาชนะในภาษาทั้งสองมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน กล่าวคือ มโนทัศน์ “ใจเป็นภาชนะ” ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนสามารถทำความเข้าใจจากคุณสมบัติและองค์ประกอบของผังภาพภาชนะ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ส่วนภายใน การกั้น และส่วนภายนอก โดยมองว่า “ใจ” เหมือนเป็นภาชนะที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่ใช้เก็บบรรจุสรรพสิ่ง มีขอบเขตกั้นระหว่างส่วนที่เป็นภายในและภายนอก และมีช่องทางให้เข้าไปบริเวณภายในหรือบางสิ่งที่อยู่ภายในก็ออกไปยังภายนอกได้ นอกจากความเหมือนกันที่ผู้ใช้ภาษาทั้งสองล้วนได้นำมโนทัศน์ “ภาชนะ” มาทำความเข้าใจมโนทัศน์ “ใจ” แล้ว ยังมีตัวอย่างที่แสดงความแตกต่างระหว่างภาษาไทยและภาษาจีนอยู่หลายประการ ทั้งนี้อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่ต่างกันในแต่ละสังคม เพราะฉะนั้น การศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจเป็นภาชนะ” ในภาษาไทยและภาษาจีน ทำให้ผู้ที่ศึกษาภาษาทั้งสองสามารถเข้าใจในสภาพความแตกต่างจำเพาะที่มีอยู่ในรูปแบบการรับรู้ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ช่วยให้กลุ่มคนที่มีเบื้องหลังทางวัฒนธรรมที่ต่างกันนั้น สามารถทำการแลกเปลี่ยนสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ภาษาศาสตร์ปริชาน อุปลักษณ์มโนทัศน์ ภาษาและวัฒนธรรม มโนทัศน์ “ใจเป็นภาชนะ”

บทนำ

อุปลักษณ์ภาษาชนะ (Container Metaphor) เป็นประเภทย่อยของอุปลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึงกันกับอุปลักษณ์เชิงภวสัมพันธ (Ontological Metaphor) ภาษาชนะเป็นสิ่งที่ มีลักษณะการแบ่งขอบเขตได้ชัดเจนมาก ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ภายใน (interior) ภายนอก (exterior) และเส้นแบ่งเขตหรือขอบเขต (boundary) (Lakoff, 1987, p. 272) มนุษย์มักจะนำคุณสมบัติต่าง ๆ ของมโนทัศน์ภาษาชนะมาใช้สำหรับการสร้างมโนทัศน์อื่นโดย อัตโนมัตินี้ เพื่อทำความเข้าใจในมโนทัศน์นามธรรมได้โดยผ่านการใช้อุปลักษณ์ภาษาชนะ ขอบเขตลานสายตา (visual field) สามารถถูกนับว่าเป็นภาษาชนะได้ ดังเช่น วัตถุสามารถเข้ามา และออกไปจากลานสายตาของมนุษย์ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก็สามารถเข้าใจได้ ด้วยแง่ของภาษาชนะ ผู้คนสามารถจมสู่ และสลัดพ้นออกจากการทำงานที่ไม่สมดังปรารถนา (Lakoff, 1999; Lakoff & Johnson, 1980; 2003)

นอกจากนี้ Reddy (1993; as cited in Lakoff & Johnson, 2003, p. 10) ยังได้กล่าวถึงอุปลักษณ์ช่องทาง (CONDUIT metaphor) ซึ่งเป็นหนึ่งในแบบอย่างของ อุปลักษณ์ภาษาชนะ โดยนำ “ภาษา” มาเปรียบเทียบกับ “ภาษาชนะ” ขณะที่ผู้คนใช้ภาษา ไม่สามารถรับความเห็นของอีกคนหนึ่งได้โดยผ่านความคิดของฝ่ายตรงข้ามได้โดยตรง เพราะความคิดเป็นนามธรรม เป็นมโนทัศน์ที่ไร้รูป มีอาจเป็นเหมือนดังเช่นวัตถุที่มอบให้ ผู้อื่นได้ ถ้าหากภาษาสามารถนำความคิดส่งต่อให้ผู้อื่นได้ จะต้องวางอยู่ในภาษาชนะ หรือ อุปกรณ์ลำเลียง ซึ่งประเภทภาษาชนะที่ดีก็คือ คำศัพท์ ประโยค ย่อหน้า ฯลฯ เมื่อได้นำ แนวความคิดใส่เข้าไปในคำศัพท์ หรือในประโยค ก็จะเหมือนเช่นเดียวกันกับการนำวัตถุใส่ ลงไปในภาษาชนะ การส่งผ่านภาษา เหมือนดังการนำวัตถุ (ความคิด) ที่บรรจุในภาษาชนะ (ประโยค) ส่งผ่านออกไป กระบวนการรับการสื่อสารทางภาษา ก็เหมือนดังเช่นการที่ผู้รับ สารหยิบเอาวัตถุออกมาจากภาษาชนะ ด้วยเหตุนี้ภาษาจึงถูกมองว่าเป็นภาษาชนะที่มีขอบเขต ขณะที่ความคิด และข้อมูลในการสื่อสารก็ยังเหมือนวัตถุที่อยู่ในภาษาชนะ นอกเหนือจากนี้ กิจกรรมเชิงพฤติกรรม เวลา (time) และสถานะทางสังคม ล้วนสามารถอุปลักษณ์ความเป็น มโนทัศน์แบบภาษาชนะได้ (Lakoff & Johnson, 1980; Yu, 1998, pp. 148-149; Lan, 2003) ซึ่งก็คือการนำคุณสมบัติของมโนทัศน์ภาษาชนะที่เป็นรูปธรรมถ่ายโยงไปยังมโนทัศน์ที่มี ความเป็นนามธรรมยิ่งขึ้น

อุปลักษณ์ภาษาชนะเป็นอุปลักษณ์ที่ก่อรูปขึ้นภายใต้ฐานคุณสมบัติของผังภาพ ภาษาชนะ (CONTAINER schema) ซึ่งผังภาพภาษาชนะในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญใน ภาษาศาสตร์ปริชาน แสดงบทบาทอันสำคัญเช่นกันในกระบวนการทางปริชานของมนุษย์

ผังภาพภาษาหนึ่งเป็นหนึ่งในประเภทผังภาพระดับพื้นฐานที่สุด ซึ่งเกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ชีวิตประจำวันของผู้คน (Johnson, 1987; Evans & Green, 2006) โดยร่างกายของมนุษย์เองก็สามารถพิจารณาเป็นภาษาแบบสามมิติได้ มีการสูดออกซิเจน “เข้าไป” และคายคาร์บอนไดออกไซด์ “ออกมา” การรับประทานอาหาร “เข้าไป” และการขับของเสียที่ตกค้าง “ออกมา” เป็นต้น และยังมีประสบการณ์ทางร่างกายที่เชื่อมประสานระหว่างกันกับโลกภายนอก อย่างการเข้าไปและออกจากห้อง และยานพาหนะ ประสบการณ์ทางกายภาพซึ่งถูกหมายรวม (contained) โดยภาษา หรือเป็นภาษาที่หมายรวมวัตถุอื่นเอาไว้ที่ปรากฏอย่างจำเริญในชีวิตประจำวันดังกล่าว ทำให้ในสมองของผู้คนค่อย ๆ ก่อรูปผังภาพภาษา (Johnson, 1987; as cited in Lakoff, 1987, p. 271; Evans & Green, 2006) ส่วนผังภาพภาษาปรากฏอยู่เป็นสากภายในความคิดของมนุษย์ และมีผลกระทบต่อการแสดงออกทางการใช้ภาษาอีกด้วย (Ungerer & Schmid, 2006)

“ใจ” ในฐานะที่เป็นอวัยวะของร่างกายมักจะถูกสร้างมโนทัศน์ว่าเป็นภาษาในการบรรจุความคิดความรู้สึกของมนุษย์ (Kövecses, 1995; Velasco, 2001; Niemeier, 2000; Maalej, 2004; Aksan, 2006; Cervel, 2013) ถึงแม้อุปลักษณ์และมโนทัศน์ “ใจ” เป็นประเด็นที่ได้รับการศึกษาอย่างแพร่หลายในหลากหลายภาษา (Ikegami, 2008; Occhi, 2008; Yoon, 2008; Yu, 2007; 2008; 2009; Maalej, 2008) และงานวิจัยหลายชิ้น (Maalej, 2008; Velasco, 2001; Cervel, 2013) ล้วนได้เสนอว่า การนำมโนทัศน์ภาษามาทำความเข้าใจมโนทัศน์ “ใจ” เป็นประเด็นที่น่าสนใจ แต่งานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจเป็นภาษา” ยังน้อยมากและขาดการศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจเป็นภาษา” แบบข้ามภาษาและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า การใช้รูปภาษาที่เป็นอุปลักษณ์ “ใจ” ซึ่งสะท้อนมโนทัศน์ “ใจเป็นภาษา” และมีโครงสร้างที่เหมือนกันระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน แต่ความหมายเปรียบเทียบที่แสดงออกมาอาจแตกต่างกันออกไป อย่างเช่น คำว่า “เปิดใจ” มีความหมายว่า การเปิดรับความคิด ซึ่งสามารถแปลคำต่อคำเป็นภาษาจีนว่า 开·心 /k'ai⁵⁵ ein⁵⁵/ (เปิด-ใจ) แต่ความหมายกลับมีความแตกต่างกัน โดยในภาษาจีนมีความหมายว่าความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งนี้จึงไม่เพียงแต่กลายเป็นความยุ่งยากสำหรับผู้เรียนภาษาที่สอง ซึ่งไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาจีนที่ต้องพยายามทำความเข้าใจในกรณีที่เกิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม แต่ยังถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งที่เห็นควรให้มีการศึกษาค้นคว้าต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจเป็นภาษา” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีน เพื่อให้ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างของ

ผู้ใช้ภาษาทั้งสองแสดงอุปสรรค “ใจ” กับมโนทัศน์ “ภาษาชะ” ในลักษณะใด ซึ่งเป็นไปได้ ที่ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดหรือความเข้าใจของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อเรื่อง “ใจ” อันเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปสรรคมโนทัศน์ “ใจเป็นภาษาชะ” ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาจีน โดยมีแหล่งข้อมูลภาษาที่ใช้ในการวิจัยและระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเลือกแหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแหล่งข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลภาษาไทย: งานวิจัยนี้เลือกเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาไทยจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Thai National Corpus in Chulalongkorn University, TNC) โดยใช้วิธีสืบค้นด้วยคำว่า “ใจ” เป็นคำสำคัญ และสืบค้นข้อมูลในหน้าเว็บไซต์คลังข้อมูลเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จำนวนทั้งสิ้น 5,000 ประโยค

1.2 ข้อมูลภาษาจีน: งานวิจัยนี้เลือกเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาจีนจากคลังข้อมูลภาษาจีนสมัยใหม่ของมหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมแห่งกรุงปักกิ่ง (BLCU Chinese Corpus, BCC) โดยใช้วิธีสืบค้นด้วยคำว่า 心/cin⁵⁵/(ใจ) เป็นคำสำคัญ และสืบค้นข้อมูลในหน้าเว็บไซต์คลังข้อมูลเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2559 จำนวนทั้งสิ้น 5,000 ประโยค ภายหลังจากการคัดประโยคซ้ำ และประโยคที่ไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้ ออกเหลือข้อมูลประโยคที่เหมาะสมกับขอบเขตงานวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 4,557 ประโยค

2. การคัดเลือกข้อมูล

วิธีดำเนินการคัดเลือกข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.1 คัดเลือกข้อมูลภาษาเฉพาะคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยและคำว่า 心/cin⁵⁵/(ใจ) ในภาษาจีนใช้เป็นอุปสรรคเท่านั้น กล่าวคือ งานวิจัยนี้ไม่ศึกษาตัวอย่างที่บ่งชี้ถึงความหมายประจำรูปคำของคำว่า “ใจ” และคำว่า 心/cin⁵⁵/(ใจ) เช่น คำว่า “หัวใจ” “ใจเต้น” ในภาษาไทย และคำว่า 心脏/cin⁵⁵tsaŋ⁵¹/(หัวใจ) 心跳/cin⁵⁵thiau⁵¹/(ใจเต้น) ในภาษาจีน

2.2 คัดเลือกเฉพาะตัวอย่างประโยคกรณีที่ว่า “ใจ” และคำว่า 心/ein⁵⁵/(ใจ) ปรากฏร่วมกับคำที่มีคุณสมบัติทางความหมายเกี่ยวกับภาชนะเท่านั้น เช่น คำว่า “ในใจ” “นอกใจ” “เข้าใจ” ฯลฯ ในภาษาไทย และคำว่า 内/nei⁵¹ ein⁵⁵/(ใน-ใจ), 外/uai⁵¹ ein⁵⁵/(นอก-ใจ), 入/ru⁵¹ ein⁵⁵/(เข้า-ใจ) ฯลฯ ในภาษาจีน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อคัดเลือกข้อมูลประโยคของทั้งสองภาษาตามข้อ 2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มา ศึกษาและวิเคราะห์ความหมายเปรียบเทียบของ “ใจ” กรณีที่ “ใจ” ในภาษาไทยและ 心/ein⁵⁵/(ใจ) ในภาษาจีนใช้เป็นอุปลักษณ์และสะท้อนมโนทัศน์ว่าเป็นภาชนะ โดยอาศัย ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาณ (cognitive linguistics) ในประเด็นเกี่ยวกับอุปลักษณ์มโนทัศน์ (conceptual metaphor) และผังภาพ (image schema) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ข้อมูลในแต่ละภาษา จากนั้นวิเคราะห์และเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจเป็นภาชนะ” ที่แสดงในตัวอย่างประโยคภาษาไทยและ ภาษาจีน รวมทั้งสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การสร้างมโนทัศน์ “ใจ” เสมือนเป็นภาชนะของ ผู้ใช้ภาษาไทยและภาษาจีนมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ “ใจ” ในมุมมองของผู้ใช้ภาษา ทั้งสองล้วนสามารถสร้างมโนทัศน์เป็นภาชนะที่บรรจุความคิด และความรู้สึก เนื่องจาก ภาชนะแบ่งได้เป็นภายใน ภายนอก และมีปริมาตร มีความลึกตื้นกว้างแคบ สามารถรองรับ และเก็บกักสิ่งของได้ สิ่งของที่อยู่ในภาชนะสามารถมีสภาพเป็นจำนวนปริมาณ เป็นต้น ซึ่งเห็นได้จากกรณีย์ที่ว่า “ในใจ” “นอกใจ” “เต็มใจ” และ “วางใจ” ในภาษาไทยสามารถ หาตัวอย่างที่แปลคำต่อคำเป็นภาษาจีนว่า 内/nei⁵¹ ein⁵⁵/(ในใจ), 外/uai⁵¹ ein⁵⁵/(นอกใจ), 心满意足/ein⁵⁵ man²¹⁴ ji⁵¹ tsu³⁵/(เต็มใจ) และ 心空/ein⁵⁵ k'huŋ⁵⁵/(ว่างใจ) โดยมีความหมายเหมือนกัน ในขณะที่เดียวกัน ตัวอย่างที่แสดงมโนทัศน์และมีโครงสร้างเหมือนกัน ระหว่างภาษาไทยกับภาษาจีน ก็อาจแสดงความหมายที่แตกต่างกันได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. เปิดใจ และ 开/ai⁵⁵ ein⁵⁵/(เปิด-ใจ)

อุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจ” เป็นภาชนะ ในภาษาไทยและภาษาจีนแสดงได้จากลักษณะ การใช้อุปลักษณ์ “ใจ” กรณีที่ว่า “ใจ” ในภาษาไทยและคำว่า 心/ein⁵⁵/(ใจ) ในภาษาจีน

ปรากฏร่วมกับคำกริยาบอกการกระทำ “เปิด” และ 开/k^hai⁵⁵/(เปิด) เป็น “เปิดใจ” และ 开心 /k^hai⁵⁵ cin⁵⁵/(เปิด-ใจ) ตามลำดับ โดยผู้ใช้ภาษาทั้งสองล้วนเปรียบ “ใจ” เสมือนเป็น ภาชนะที่สามารถเข้าออกได้ แม้คำว่า “เปิดใจ” ในภาษาไทยสามารถแปลตัวต่อตัวเป็นคำว่า 开心/k^hai⁵⁵ cin⁵⁵/(เปิด-ใจ) ในภาษาจีน แต่แสดงความหมายที่ต่างกัน ตัวอย่างเช่น

- 1) ดิฉันคิดว่าการเดินทางไปเรียนรู้ดูงานที่ดีควรนำมาซึ่งการเปิดโลก **เปิดใจ** เกิดแรงบันดาลใจ การเดินทางไปใต้หวนในช่วงเวลาฝนตกพรำที่ ผ่านมาทำให้เราได้ประจักษ์ถึงพลัง จากความเชื่อมั่นในความดีงามของ เพื่อนมนุษย์ จากการเดินทาง รับรู้เรื่องราวของผู้คนชุมชนทั่วประเทศ ไทย (TNC, BIO004)

จากตัวอย่างที่ 1) คำว่า “เปิด” มีความหมายประจำรูปคำ หมายถึง ก. ทำให้สิ่งที่ ปิดอยู่เผยออก เช่น เปิดประตู, ทำให้เครื่องยนต์กลไกทำงาน เช่น เปิดวิทยุ เปิดพัดลม ตรงข้ามกับ ปิด (The Royal Institute, 2013, p. 760) เป็นคำกริยาบอกสภาพที่ไม่ปิดบัง เมื่อ “ใจ” ใช้คู่กับคำว่า “เปิด” เป็น “เปิดใจ” หมายถึง การเปิดรับความคิด ทำให้ “ใจ” เป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบที่อ้างถึงความคิด จากการใช้คำเช่นนี้ แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบว่า “ใจ” เสมือนเป็นภาชนะที่เปิดกว้าง ดังนั้น ผลที่ได้จาก อាកาร “การเปิดใจให้กว้างขวาง” หรือ “การเปิดรับความคิด” เพื่อยอมรับความคิดของ ผู้อื่นหรือเพื่อเปิดเผยช่วยถ่ายทอดความคิดที่อยู่ภายในใจต่อผู้อื่นโดยตรงไปตรงมา จึงหมายความว่า “การเปิดรับความคิด” โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ ทางความหมายจากคุณสมบัติของ “เปิด” และ “ใจ” ในวงความหมายต้นทางไปยัง คุณสมบัติของ “การเปิดรับความคิด” ในวงความหมายปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)		วงความหมายปลายทาง (Target Domain)
อวัยวะ “ใจ”	→	ความคิด
[เปิด] + [ใจ]	→	[การเปิดรับความคิด]
(สภาพที่เปิดเผย) + (อวัยวะหัวใจ)	→	(สภาพการเปิดความคิดให้กว้างขวาง)

ในการทำงานเดียวกัน สำหรับภาษาจีนก็มีการนำมโนทัศน์ “ภาชนะ” มาใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์ “ใจ” โดยอาศัยคุณสมบัติของภาชนะที่สามารถเปิดออกได้ เช่นเดียวกับภาษาไทยดังตัวอย่างคำว่า 开心 /k^hai⁵⁵ ein⁵⁵/(เปิด-ใจ) ซึ่งเกิดจากการที่คำว่า 心 /ein⁵⁵/(ใจ) ปรากฏร่วมกับคำว่า 开/k^hai⁵⁵/(เปิด) อันเป็นคำกริยาแสดงสภาพที่เปิดออกหรือไขออก ผู้วิจัยจะเสนอตัวอย่างประโยคพร้อมอธิบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

2) 这所有的一切都令她开心 (BBC, 《赎罪》)

这所有的一切	都令她	开心
zhè suǒ yǒu de yì qiè	dōu lìng tā	kāi xīn
tɕy ⁵¹ suo ³⁵ iou ²¹⁴ ty ³⁵ tɕh ^{ie} 51	tou ⁵⁵ liŋ ⁵¹ tʰA ⁵⁵	k ^h ai ⁵⁵ ein ⁵⁵
All of this	all made her	open-heart

แปล: ทุกอย่างนี้ทำให้เธอรู้สึกเปิดหัวใจ (ดีใจ)

คำว่า 开/k^hai⁵⁵/ในประโยค 2) มีความหมายประจำรูปคำ หมายถึง เปิด; ไข; ไขออก (CASS Institute of Linguistics Dictionary, 2016, p. 721) เป็นคำกริยาบอกสภาพที่ไม่ปิดบัง เมื่อคำว่า 开/k^hai⁵⁵/(เปิด) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心/ein⁵⁵/(ใจ) เป็น 开心/k^hai⁵⁵ ein⁵⁵/(เปิด-ใจ) หมายถึง สนุกสนานเพลิดเพลิน; สบายอกสบายใจ (CASS Institute of Linguistics Dictionary, 2016, p. 726) ทำให้ 心/ein⁵⁵/(ใจ) เป็นอุปสรรคณ์ที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบที่อ้างถึงอารมณ์ความรู้สึก จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบว่า “ใจ” เสมือนเป็นภาชนะที่เปิดกว้างเช่นเดียวกับคำว่า “เปิดใจ” ในภาษาไทย แต่พฤติกรรมที่ 开心/k^hai⁵⁵ ein⁵⁵/(เปิด-ใจ) ส่งผลต่อความหมายเชิงอุปสรรคณ์ของ 心/ein⁵⁵/(ใจ) ในภาษาจีนแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกแทนที่จะเป็นความหมายเปรียบเทียบที่แสดงถึงความคิดของคำว่า “ใจ” ใน “เปิดใจ” ดังตัวอย่าง 1) โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ทางความหมายจากคุณสมบัติของ 开/k^hai⁵⁵/(เปิด) และ 心/ein⁵⁵/(ใจ) ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “ความสนุกสนานเพลิดเพลิน” ในวงความหมายปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)		วงความหมายปลายทาง (Target Domain)
อวัยวะ “ใจ”	→	อารมณ์ความรู้สึก
[开 /k'ai ⁵⁵ /(เปิด)] + [心 /cin ⁵⁵ /(ใจ)]	→	[ความสนุกสนานเพลิดเพลิน]
(สภาพที่เปิดเผย) + (อวัยวะหัวใจ)	→	(สภาพของอารมณ์ความรู้สึก)

2. ปิดใจ และ 关 心 /kuan⁵⁵ cin⁵⁵/ (ปิด-ใจ)

อุปลักษณณ์โน้ตศัพท์ “ใจ” เป็นภาษาชนในภาษาไทยและภาษาจีนแสดงได้จากลักษณะการใช้อุปลักษณณ์ “ใจ” กรณีที่คำว่า “ใจ” ในภาษาไทยและคำว่า 心 /cin⁵⁵/(ใจ) ในภาษาจีนปรากฏอยู่ตำแหน่งหลังของคำกริยาบอกการกระทำ “ปิด” และ 关 /kuan⁵⁵/(ปิด) เป็น “ปิดใจ” และ 关 心 /kuan⁵⁵ cin⁵⁵/(ปิด-ใจ) ตามลำดับเช่นเดียวกัน โดยผู้ใช้ภาษาทั้งสองล้วนเปรียบ “ใจ” เสมือนเป็นภาษาชนที่สามารถเข้าออกได้ แม้คำว่า “ปิดใจ” ในภาษาไทยสามารถแปลคำต่อคำเป็นคำว่า 关 心 /kuan⁵⁵ cin⁵⁵/(ปิด-ใจ) ในภาษาจีน แต่แสดงความหมายที่ต่างกัน ดังตัวอย่างภาษาไทยต่อไปนี้

3) ผู้มีศรัทธามืดได้ชื่อว่าเป็นผู้**ปิดใจ** การ**ปิดใจ**จะทำให้รู้สึกคับแคบ ไม่อาจสบาย (TNC, NACHM098)

จากตัวอย่างที่ 3) คำว่า “ปิด” มีความหมายประจำรูปคำ หมายถึง ก. กันหรือกั้นไว้ไม่ให้เผยออก เช่น ปิดฝาหม้อ กั้นหรือกั้นไว้ให้เข้าออกไม่ได้ เช่น ปิดถนน (The Royal Institute, 2013, p. 744) เป็นคำกริยาบอกสภาพที่ไม่เปิดเผย เมื่อ “ใจ” ใช้คู่กับคำว่า “ปิด” เป็น “ปิดใจ” หมายถึง การปิดกั้นทางความคิด ทำให้ “ใจ” เป็นอุปลักษณณ์ที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบที่อ้างถึงความคิด จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบว่า “ใจ” เสมือนเป็นภาษาชนที่ปิดผนึก ดังนั้น การปิดกั้นทางความคิดเปรียบได้กับการปิดกั้นภาษาชน โดยไม่ยอมที่จะรับรู้หรือทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งความคิด ความรู้ และความรู้สึก อาจเป็นการปิดกั้นผู้อื่นไม่ให้เข้าใจตนเองหรือปิดกั้นตนเองไม่ให้เข้าใจผู้อื่นด้วย โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ทางความหมายจาก

คุณสมบัติของ “ปิด” และ “ใจ” ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “การปิดกั้นความคิด” ในวงความหมายปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)		วงความหมายปลายทาง (Target Domain)
อวัยวะ “ใจ”	→	ความคิด
[ปิด] + [ใจ]	→	[การปิดกั้นความคิด]
(สภาพที่ปิดบัง) + (อวัยวะหัวใจ)	→	(สภาพการปิดกั้นความคิดให้คับแคบ)

เมื่อเทียบกับภาษาไทย คำว่า 关心 /kuan⁵⁵ ein⁵⁵/ (ปิด-ใจ) ในภาษาจีนสามารถแปลคำต่อคำจากคำว่า “ปิดใจ” ในภาษาไทย แต่ความหมายเปรียบเทียบที่เป็นอุปลักษณ์ของทั้งสองคำดังกล่าวกลับเป็นความแตกต่างกัน โดยแสดงตัวอย่างประโยคภาษาจีนพร้อมการอธิบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

4) 他处处关心群众的劳动情况。(BBC, 《人民日报》)

他处处	<u>关心</u>	群众的	劳动情况
tā chù chù	<u>guān xīn</u>	qún zhòng de	láo dòng qíng kuàng
tʰa ⁵⁵ tɕʰu ⁵¹ tɕʰu ⁵¹	<u>kuan⁵⁵ ein⁵⁵</u>	tɕʰuən ³⁵ tɕuŋ ⁵¹ ty	lau ³⁵ tuŋ ⁵¹ te ^{hiŋ} ³⁵ kʰuaŋ ⁵¹
He everywhere	<u>involve-heart</u>	mass PER	the labour situation

แปล: เขาปิดใจ (ใส่ใจ) สภาวการณ์การใช้แรงงานของมวลชนทั่วทุกประการ

ในทำนองเดียวกัน คำว่า 关/kuan⁵⁵/ ในประโยค 4) มีความหมายประจำรูปคำหมายถึง ปิด (CASS Institute of Linguistics Dictionary, 2016, p. 477) เป็นคำกริยาออกสภาพที่ปิดบัง ไม่เปิดเผย เมื่อคำว่า 关 /kuan⁵⁵/ (ปิด) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็น 关心 /kuan⁵⁵ ein⁵⁵/ (ปิด-ใจ) หมายถึง ให้ความสนใจ; เป็นห่วง; ความกังวล (CASS Institute of Linguistics Dictionary, 2016, p. 479) ทำให้ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็นคาลักษณะที่มีความหมาย

เปรียบเทียบที่อ้างถึงอารมณ์ความรู้สึก ในที่นี้คือ ความเป็นห่วง หรือความกังวล จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบว่า “ใจ” เสมือนเป็นภาชนะที่ปิดผนึกเช่นเดียวกับคำว่า “ปิดใจ” ในภาษาไทย แต่พฤติกรรมที่ 关/心/kuan⁵⁵ ein⁵⁵/ (ปิด-ใจ) ส่งผลต่อความหมายเชิงอุปลักษณ์ของ 心/ein⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนแสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกแทนที่จะเป็นความหมายเปรียบเทียบที่แสดงถึงความคิดของคำว่า “ใจ” ใน “ปิดใจ” ดังตัวอย่าง 3) โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ทางความหมายจากคุณสมบัติของ 关/kuan⁵⁵/ (ปิด) และ 心/ein⁵⁵/ (ใจ) ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “ความเป็นห่วง หรือความกังวล” ในวงความหมายปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)		วงความหมายปลายทาง (Target Domain)
อวัยวะ “ใจ”	→	อารมณ์ความรู้สึก
[关/kuan ⁵⁵ / (ปิด)] + [心/ein ⁵⁵ / (ใจ)]	→	[ความเป็นห่วง หรือความกังวล]
(สภาพที่ปิดบัง) + (อวัยวะหัวใจ)	→	(สภาพของอารมณ์ความรู้สึก)

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นนอกจากจะแสดงให้เห็นว่า “ใจ” ในภาษาไทยและ 心/ein⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนเป็นอุปลักษณ์ที่มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงความคิด ความรู้สึกของมนุษย์แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาทั้งสองว่า “ใจ” เป็นภาชนะที่มีสิ่งขวางกั้นซึ่งทำหน้าที่แบ่งแยกภาชนะออกเป็นสองส่วนทั้งส่วนภายในและส่วนภายนอกเช่นเดียวกับห้องที่มีประตูสามารถแยกห้องออกเป็นภายในห้องและนอกห้อง

สิ่งที่น่าสนใจคือ มโนทัศน์ “ใจ” ในภาษาไทยและภาษาจีนพบการเปรียบเทียบ “ใจ” เป็นเหมือนภาชนะ สิ่งขวางกั้นหรือประตูของภาชนะในที่นี้มีคุณสมบัติคู่กันก็คือ เมื่อประตูเปิด คุณสมบัติการใช้เป็นทางผ่าน ขณะที่ประตูปิด ก็จะกลายเป็นสิ่งกีดขวาง คำว่า “เปิดใจ” ในภาษาไทยมีโครงสร้างเช่นเดียวกับคำว่า 开/心/k'ai⁵⁵ ein⁵⁵/ (เปิด-ใจ) ในภาษาจีน แต่ “เปิดใจ” กับ 开/心/k'ai⁵⁵ ein⁵⁵/ (เปิด-ใจ) แสดงความหมายที่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้ใช้ภาษาไทยมีมุมมองว่า การที่ทำให้ “ใจ” เปิดกว้าง สิ่งขวางกั้นทำหน้าที่เป็นช่องทางผ่านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การแลกเปลี่ยนความคิด คำว่า “เปิดใจ” จึงแสดงความหมายว่า การเปิดรับความคิด ขณะที่ในคำว่า 开/心/k'ai⁵⁵ ein⁵⁵/ (เปิด-ใจ) ในภาษาจีน

ผลที่ได้จากการเปิดภาษาชนะ 心/ein⁵⁵/(ใจ) ออกคือ ทำให้เกิดรู้สึกผ่อนคลายสบาย คำว่า 开心/k'ai⁵⁵ ein⁵⁵/(เปิด-ใจ) จึงแสดงความหมายว่า ความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน

ในทำนองเดียวกัน คำว่า “ปิดใจ” ในภาษาไทยก็สามารถแปลเป็นคำต่อคำเป็น 关/kuan⁵⁵ ein⁵⁵/(ปิด-ใจ) ในภาษาจีน แต่ความหมายที่แสดงจากทั้งสองคำดังกล่าวกลับมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คำว่า “ปิดใจ” ในภาษาไทยมีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “เปิดใจ” ที่หมายถึง การปิดกั้นความคิด กรณีที่ภาษาชนะ “ใจ” ปิดไว้ จะอยู่ในสภาพที่ปิดล้อมกระแสความคิดในภาษาชนะถูกยับยั้งจึงไม่สามารถไหลเวียนได้อย่างอิสระ ซึ่งให้ความรู้สึกปิดบังแก่ผู้คนที่ว่าคำว่า 开/k'ai⁵⁵/(เปิด) มีความหมายตามประจํารูปตรงกันข้ามกับคำว่า 关/kuan⁵⁵/(ปิด) ในภาษาจีน แต่คำว่า 关/ein⁵⁵/(ปิด-ใจ) แสดงความหมายว่า ความเป็นห่วง หรือความกังวล ซึ่งไม่ได้มีความหมายตรงกันข้ามกับ คำว่า 开心/k'ai⁵⁵ ein⁵⁵/(เปิด-ใจ) ที่หมายถึง ความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจเนื่องจากในระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาจีนมองว่า ยามเมื่อภาษาชนะ “ใจ” ปิดผนึก การที่อยู่ในภาษาชนะอาจหมายถึงความปลอดภัย และการได้รับการปกป้อง ภาษาชนะในที่นี้กลับทำหน้าที่ป้องกันสิ่งอันตรายจากภายนอกเข้ามา พร้อมให้ความรู้สึกปลอดภัยแก่คน จึงทำให้คำว่า 关/ein⁵⁵/(ปิด-ใจ) หมายความว่า ความเป็นห่วง หรือความกังวล

3. เข้าใจ และ 入/ein⁵⁵/(เข้า-ใจ)

อุปลักษณณ์มโนทัศน์ “ใจ” เป็นภาษาชนะ ในภาษาไทยและภาษาจีนแสดงได้จาก ลักษณะการใช้อุปลักษณณ์ “ใจ” ก็พบเมื่อคำว่า “ใจ” ในภาษาไทยและคำว่า 心/ein⁵⁵/(ใจ) ในภาษาจีนปรากฏอยู่ตำแหน่งหลังของคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ “เข้า” และ 入/ein⁵⁵/(เข้า) เป็น “เข้าใจ” และ 入/ein⁵⁵/(เข้า-ใจ) ตามลำดับ โดยผู้ใช้ภาษาทั้งสองล้วนเปรียบ “ใจ” เสมือนเป็นภาษาชนะที่สามารถเข้าไปข้างในได้ แม้คำว่า “เข้าใจ” ในภาษาไทยสามารถแปลตัวต่อตัวเป็นคำว่า 入/ein⁵⁵/(เข้า-ใจ) ในภาษาจีนแต่แสดงความหมายที่ต่างกัน ดังตัวอย่างภาษาไทยต่อไปนี้

- 5) เขาเข้าใจว่ามันเป็นอุบัติเหตุ เพราะอุบัติเหตุมันเกิดขึ้นได้ ซึ่งไม่มีใครอยากให้เกิด (TNC, BIO031)

ตัวอย่าง 5) คำว่า “เข้า” มีความหมายประจำรูปคำ หมายถึง ก. อาการที่เคลื่อนไปข้างในหรือทำให้เคลื่อนไปข้างใน เคลื่อนมาสู่ มาถึง ก. ใส่ บรรจุ (The Royal Institute, 2013, p. 209) เป็นคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่เข้าไปข้างใน เมื่อ “ใจ” ปรากฏตามหลังคำว่า “เข้า” เป็น “เข้าใจ” หมายถึง ก. รู้เรื่อง รู้ความหมาย (The Royal Institute, 2013, p. 209) ทำให้ “ใจ” เป็นอุปลักษณะที่มีความหมายเปรียบเทียบที่อ้างถึงความคิดจากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบว่า “ใจ” เสมือนเป็นภาวะที่ทำให้บางสิ่งสามารถเคลื่อนที่เข้าไปข้างในได้ ดังนั้น ผลที่ได้จากสิ่งเหล่านี้ได้กระทำ “เข้าไปสู่ใจ” หรือ “เข้าไปบรรจุในความคิด” จึงหมายความว่า “รู้เรื่อง หรือรู้ความหมาย” โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ทางความหมายจากคุณสมบัติของ “เข้า” และ “ใจ” ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “รู้เรื่อง หรือรู้ความหมาย รู้ความคิดหรือปัญญา” ในวงความหมายปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)		วงความหมายปลายทาง (Target Domain)
อวัยวะ “ใจ”	→	ความคิด
[เข้า] + [ใจ]	→	[รู้เรื่อง หรือรู้ความหมาย]
(การเคลื่อนที่เข้าไปข้างใน) + (อวัยวะหัวใจ)	→	(สภาพความคิดหรือปัญญา)

ในทำนองเดียวกัน เมื่อเทียบกับภาษาไทย คำว่า 入心/ru⁵¹ cin⁵⁵/(เข้าไปสู่ใจ) ในภาษาจีนมีโครงสร้างเดียวกันกับ “เข้าใจ” ในภาษาไทย แต่ความหมายเปรียบเทียบของทั้งสองคำดังกล่าวกลับไม่เหมือนกัน ดังตัวอย่างภาษาจีนต่อไปนี้

6) 让思想政治工作真正入耳、入脑、入心。(BBC, 《人民日报》)

让	思想政治	工作
ràng	sī xiǎng zhèng zhì	gōng zuò
ɿaŋ ⁵¹	sɿ ⁵⁵ eiɑŋ ²¹⁴ tʂəŋ ⁵¹ tʂɿ ⁵¹	kuŋ ⁵⁵ tsoʊ ⁵¹
Let	ideological and political	work
真正	入耳、入脑	<u>入心</u>
zhēn zhèng	rù ěr rù nǎo	rù <u>xīn</u>
tʂəŋ ⁵⁵ tʂəŋ ⁵¹	ɿu ⁵¹ ʔɿ ²¹⁴ ɿu ⁵¹ nau ²¹⁴	ɿu ⁵¹ <u>ein</u> ⁵⁵
indeed	into the ears , in to the brain	into the <u>heart</u>

แปล: ให้ดำเนินงานด้านความคิดทางการเมืองเข้าไปสู่หู เข้าไปสู่สมอง และเข้าไปสู่ใจ อย่างแท้จริง

คำว่า 入/ɿu⁵¹/ในตัวอย่างประโยค 6) มีความหมายประจำรูปคำ หมายถึง เข้า (CASS Institute of Linguistics Dictionary, 2016, p. 1112) เป็นคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่เข้าไปข้างใน เมื่อคำว่า 入/ɿu⁵¹/(เข้า) ไปปรากฏร่วมกับคำว่า 心/ein⁵⁵/(ใจ) เป็น 入心 /ɿu⁵¹ ein⁵⁵/(เข้า-ใจ) หมายถึง เข้าไปในหัวใจ ทำให้เกิดความคิดความรู้สึก ร่วมกัน ทำให้ 心/ein⁵⁵/(ใจ) เป็นอุปสรรคณ์ที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบที่อ้างถึงความคิด ความรู้สึก จากการใช้คำเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบว่า “ใจ” เสมือนเป็นภาวะที่ทำให้บางสิ่งสามารถเคลื่อนที่เข้าไปข้างในได้เช่นเดียวกับคำว่า “เข้าใจ” ในภาษาไทย แต่พฤติกรรมที่ 入心/ɿu⁵¹ ein⁵⁵/(เข้าไปสู่ใจ) ส่งผลต่อความหมายเชิงอุปสรรคณ์ของ 心/ein⁵⁵/(ใจ) ในภาษาจีนแสดงถึงความคิดความรู้สึก มากกว่าความหมายเปรียบเทียบ ที่แสดงถึงความคิดของคำว่า “ใจ” ใน “เข้าใจ” ดังตัวอย่าง 5) โดยมีกระบวนการถ่ายโยง ความสัมพันธ์ทางความหมายจากคุณสมบัติของ 入/ɿu⁵¹/(เข้า) และ 心/ein⁵⁵/(ใจ) ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “มีความคิดความรู้สึกร่วมกัน” ในวงความหมาย ปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

แหวดววงคววมหมยต้งทง (Source Domain)		แหวดววงคววมหมยปลยทง (Target Domain)
อว้ยวะ “ใจ”	→	คววมคดคววมรู้สีก
[λ / τu^{51} / (เข้า)] + [ψ / ϵin^{55} / (ใจ)]	→	[มึคววมคดคววมรู้สีกร่วมกัน]
(การเคลือนที่เข้าป้ช้งใน) + (อว้ยวะห้วใจ)	→	(สภพจตใจ)

การถ่ยโยงคววมหมยช้งต้งนอจกจจะแสดงให้เห่นว ค่ำว “ใจ” ในภษษไทยและค่ำว ψ / ϵin^{55} / (ใจ) ในภษษจันเป็นอุปถกษณที่มึคววมหมยเปรียบเทียบที่อ้งถึงคววมคดคววมรู้สีกของมนุษย์แล้ว ยังสะทอนให้เห่นถึงระบบคววมคดของผู้ใช้ภษษทั้งสองว “ใจ” เปรียบได้กับภษษณะที่ท่ำให้สรพปล้งต่ง ๆ เข้าไปภษษในภษษณะได้แตกต่งกันตรงที่ว ค่ำว “ใจ” ในค่ำว “เข้าใจ” มึคววมหมยเปรียบเทียบที่อ้งถึงคววมคดโดยเร่องร่วหรือเหตุการณต่ง ๆ เคลือนที่เข้าป้สู “ใจ” จนส่งผลกรทบต่อสมองหรือคววมคดของผู้นคนเพื่อใหรู้เร่องหรือรู้คววมหมย ขณะทีค่ำว λ ψ / $\tau u^{51} \epsilon in^{55}$ / (เข้าป้สูใจ) ถึงแมมีโครงสร้งเดียวกับค่ำว “เข้าใจ” ในภษษไทย โดยประกอบด้วยค่ำว λ / τu^{51} / (เข้า) กับค่ำว ψ / ϵin^{55} / (ใจ) เข้าด้วยกัน แต่คววมหมยที่แสดงจกค่ำว λ ψ / $\tau u^{51} \epsilon in^{55}$ / (เข้าป้สูใจ) ไม่ได้เป็นไปตมคววมหมยประจำรูปค่ำ แต่แสดงคววมหมยเชิงอุปถกษณว คววมคดคววมรู้สีกร่วมกัน อาจเน่องจกผู้ใช้ภษษจันมองว การท่ำให้สรพปล้งต่ง ๆ เข้าป้สูใจนั้นไม่เพียงแต่เป็นพฤตกรรทจกคววมคดช้งช่วให้เกดการเรียนรู้คววมหมยเท่นั้น แต่ยังมีผลต่อออรณคววมรู้สีกของผู้นคนอื่ด้วย จึงท่ำให้ค่ำว ψ / ϵin^{55} / (ใจ) ใน λ ψ / $\tau u^{51} \epsilon in^{55}$ / (เข้าป้สูใจ) มึคววมหมยเปรียบเทียบที่อ้งถึงคววมคดคววมรู้สีก

4. ใจเดือด และ 气涌上心头 / $te^{h1} iu^{21} \epsilon a^{51} \epsilon in^{55} t^{h} ou^{35}$ / (ชีพร้งพรูออกจกใจ)

จกการวิเคราะหข้อมูล ผู้อัยยังพบว ψ / ϵin^{55} / (ใจ) ของมนุษย์โดยท่วไปแล้วถือเป็นอว้ยวะที่สำคญที่มึกจะถูคมองวเป็นทีอยู่อศัยของออรณคววมรู้สีกท้งในภษษไทยและภษษจัน กล่าวคือ การที่ได้นำมโนทัศน์ภษษมาเปรียบเทียบกับมโนทัศน์ “ใจ” ในภษษไทยและมโนทัศน์ ψ / ϵin^{55} / (ใจ) ในภษษจันเพื่อแสดงออรณคววมรู้สีกนั้น “ใจ” ในท้งสองภษษเปรียบได้กับภษษณะที่สำมรถนำมโนทัศน์ในการบรจจสรพปล้งต่ง ๆ ในที่นี้คือออรณคววมรู้สีก แต่ล้งที่มึการถ่ยโยงคววมหมยสัมพันธ์ทงคววมหมยกับออรณ

ความรู้สึกคือสิ่งที่อยู่ภายในภาษาหนึ่ง สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้อารมณ์ความรู้สึกที่เป็นนามธรรมแสดงให้เห็นออกมาเป็นรูปธรรมมากขึ้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางระบบความคิดที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคม และแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

7) พงศกรนึ่งฟัง น้ำเดือดในกระติกเดือดไม่เท่าใจของเขา แต่พงศกรไม่ยอมให้ใจของเขาเดือด เมื่อน้ำเรียกเขาลงมา มันก็ต้องเจอความคิดอย่างนี้อยู่แล้ว ชายหนุ่มถอยกลับเข้ามา บอกผู้ชายในอดีตของน้ำ คุณอย่าดูถูกน้ำ (TNC, NWCOL108)

จากตัวอย่าง 7) ผู้ใช้ภาษาไทยมีมีโนทัศน์ว่า “ใจ” เป็นภาษาที่สามารถมีสรรพสิ่งบางอย่างบรรจุภายในภาษาหนึ่ง โดยพิจารณาจาก “ข้างในใจจะเดือด” ที่หมายถึง การที่มีความโมโห ความโกรธ หรือมีบันดาลโทสะเกิดขึ้น ทำให้ยากที่จะอดทนหรือไม่สามารถอดกลั้นต่อสิ่งเร้าที่เข้ามายั่วยู่ได้อีก เปรียบอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจดังกล่าว เป็นของเหลวหรือเป็นน้ำที่เมื่อได้รับการกระตุ้นจากทั้งสภาพแวดล้อม ความกดดัน การกลั่นแกล้ง และสิ่งยั่วยู่ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้นมากเกินไป จนเมื่อถึงระดับหนึ่งจะเกิดการเดือดและกลายเป็นไอ ดังนั้น อารมณ์ความรู้สึกของคนจึงเกิดการปะทุ อารมณ์ร้ายออกมาด้วยความโมโหและโทสะ โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ทางความหมายจากคุณสมบัติของ “เดือด” และ “ใจ” ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “ความเดือดดาล ความโกรธ หรือการบันดาลโทสะ” ในวงความหมายปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)		วงความหมายปลายทาง (Target Domain)
อวัยวะ “ใจ”	→	ภาษาที่บรรจุสรรพสิ่ง
[เดือด]	→	[ความเดือดดาล ความโกรธ]
(อาการที่ของเหลวพุ่งขึ้นเพราะความร้อนจัด)	→	(สภาพอารมณ์ความรู้สึก)

ในการทำงานเดียวกัน คำว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ในภาษาจีนก็ถูกเปรียบเทียบเป็นภาษาชนะที่บรรจุอารมณ์โกรธ หรืออารมณ์เดือดดาลเช่นเดียวกับภาษาไทย ผู้ใช้ภาษาจีนนอกจากที่มองว่า “ใจ” เป็นภาษาชนะที่มีขอบเขต ปริมาณของภาษาชนะมีจำกัดแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงอุปลักษณะมโนทัศน์ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ “ความเดือดดาลเป็นซี่” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

8) 一股悔恨的怒气涌上心头。(BBC, 《云图》)

一股悔恨的	怒气	涌上	心头
yì gǔ huǐ hèn de	nù qì	yǒng shàng	xīn tóu
ji ⁵¹ ku ²¹⁴ xuei ²¹⁴ xǒn ⁵¹ ty	nu ⁵¹ tɕhi ⁵¹	iuŋ ²¹⁴ ɕaŋ ⁵¹	ɕin ⁵⁵ tʰou ³⁵
one-CL remorseful	angry-gas	charge onto	heart-top

แปล: ความโกรธเกลียดเคียดแค้นพลันพรั่งพรั่งออกมาจากหัวใจ

จากตัวอย่าง 8) ผู้ใช้ภาษาจีนมีมโนทัศน์ว่า 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) เป็นภาษาชนะสำหรับใช้บรรจุสรรพสิ่ง โดยพิจารณาจากคำว่า 气 /tɕhi⁵¹/ (ซี่) หมายถึง ลมปราณ พลังซี่ (CASS Institute of Linguistics Dictionary, 2016, p. 1031) ควบคู่กับคำว่า 涌 /iuŋ²¹⁴/ (หลังพรั่งพรั่ง) ซึ่งเป็นคำกริยาแสดงอาการพลุ่งออกของซี่เนื่องจากแรงกดดันเพิ่มขึ้น อุปลักษณะมโนทัศน์ “ความเดือดดาลเป็นซี่” ก็อิงตามประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้คนเช่นเดียวกันว่า “ใจ” เป็นภาษาชนะบรรจุตัวอารมณ์ เมื่อปริมาณซี่เพิ่มขึ้น หรือระดับความรุนแรงของซี่ (ความเดือดดาล) เพิ่มเข้มข้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้อารมณ์ความเดือดดาลใน “ใจ” ขยายตัว และสร้างแรงกดดันต่อ “ใจ” ไปด้วย เมื่อความเดือดดาลใน “ใจ” ไม่มีที่บรรเทาสะสมอยู่เรื่อย ๆ จนเกินกำลังการแบกรับของ “ใจ” ได้ จึงทำให้ “ใจ” เกิด “การหลังพรั่งพรั่ง” ซึ่ง “การหลังพรั่งพรั่ง” ในที่นี้ก็คือ การปรากฏรูปแบบหนึ่งของการสูญเสียความควบคุมของอารมณ์แห่งมนุษย์ หรือเกิดอารมณ์เดือดดาล โดยมีกระบวนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ทางความหมายจากคุณสมบัติของ 气 /tɕhi⁵¹/ (ซี่), 涌 /iuŋ²¹⁴/ (หลังพรั่งพรั่ง) และ 心 /ein⁵⁵/ (ใจ) ในวงความหมายต้นทางไปยังคุณสมบัติของ “ความเดือดดาล ความโกรธ หรือการบันดาลโทสะ” ในวงความหมายปลายทาง ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (Source Domain)		วงความหมายปลายทาง (Target Domain)
อวัยวะ “ใจ”	→	ภาษาขณะที่บรรจุน้ำพลัง
[气 /tɕhi ⁵¹ /(ชี้)] + [พลัง /iug ²¹⁴ /(หลังพริ้งพรุ)]	→	[ความเดือดดาล ความโกรธ]
(อาการที่ชี้ร้อนเดือดพลุ่งออกเพราะแรงกดดัน)	→	(สภาพอารมณ์ความรู้สึก)

การถ่ายโยงความหมายข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึง มโนทัศน์ “ใจ” ของผู้ใช้ภาษาทั้งสองว่าเป็นเหมือนภาษาที่สามารถนำมาใช้ในการบรรจุน้ำพลังเดือดดาล ผังภาพภาษานั้นจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งขณะใช้ภาษาแบบอุปลักษณ์ ส่วน “ใจ” ในภาษาไทยถือเป็นอวัยวะในร่างกายคนถูกสร้างมโนทัศน์ว่าเป็นภาษาที่มี “น้ำร้อน” บรรจุน้ำพลัง แต่การสร้าง ความหมายของ “ความโกรธ” ในภาษาจีนไม่ได้เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ของ “น้ำร้อน” แต่อย่างใด แต่กลับใช้มโนทัศน์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่าง “ชี้” ในการแสดงอารมณ์โกรธ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางด้านปรัชญาจีนโบราณและทฤษฎีการแพทย์แผนจีน

แนวคิดเรื่อง “ชี้” มีมาอย่างยาวนานในประเทศจีน ซึ่งถือเป็น “หนึ่งในแกนหลักของประวัติศาสตร์ทางปัญญาของจีน และเชื่อมโยงความคิดของจีนสมัยโบราณกับสมัยใหม่ มาตลอด” (Zeng, 2002) ปรากฏการณ์ทางภาษาแบบอุปลักษณ์ที่แสดงถึงอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ความเดือดดาลเป็นชี้” หรือ “ความโกรธเป็นชี้” ในภาษาจีนนอกจากข้อมูลประโยค ดังกล่าวข้างต้นยังมีตัวอย่างจำนวนมาก เช่น 心气不顺 /cin⁵⁵ tɕhi⁵¹ pu³⁵ suən⁵¹ / (ชี้หัวใจ ไหลเวียนไม่ดี โดยบรรยายว่าอารมณ์ไม่ค่อยดี) 生气 /sɛŋ⁵⁵ mən⁵¹ tɕhi⁵¹ / (ทำให้เกิดความอึดอัด) และ 气的肺炸 /tɕhi⁵¹ tyfei⁵¹ tsɿ⁵¹ / (โกรธจนปอดจะระเบิด) ฯลฯ จนกระทั่ง “ชี้” กลายเป็น คำที่ใช้กันทั่วไปในการแสดงถึงอารมณ์ “ความโกรธ” ในภาษาจีน

สิ่งที่น่าสังเกตคือ เมื่อเทียบกับภาษาไทยที่นำความโกรธเปรียบกับน้ำร้อน แต่ในภาษาจีนกลับไม่ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงอุดมคติของ “ชี้” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุปลักษณ์มโนทัศน์ “ความโกรธเป็นชี้” ในการแสดงออกทางปรากฏการณ์ทางภาษา ส่วนมากจะเป็นการถือเอาอวัยวะร่างกายมนุษย์อย่างอวัยวะหัวใจเป็นของภาษา และ ยังได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจีนโบราณและทฤษฎีการแพทย์ “ชี้” และ “หยินหยาง” ซึ่งต่างเป็นแนวคิดพื้นฐานของปรัชญาจีนโบราณ ภายหลังถูกนำเข้าสู่ทฤษฎีแพทย์แผนจีน โดยแพทย์แผนจีนเชื่อว่าชี้ เลือด และสารน้ำเป็นสสารพื้นฐานที่ก่อให้เกิดร่างกายมนุษย์

และใช้ในการดำรงชีวิต ขณะที่ปรัชญาจินโบราณถือว่าซื่อสารพื้นฐานที่สุดที่ประกอบขึ้นเป็นโลก ทุกสิ่งในจักรวาลล้วนเป็นผลจากการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของซื่อที่ศนคติดังกล่าวถูกนำมาเข้าสู่อาณาจักรแพทย์แผนจีน และค่อย ๆ ก่อตัวเป็นแนวคิด “ซื่อ” อันเป็นเอกลักษณ์ของแพทย์แผนจีน ดังที่เจิ้ง (Zheng, 2016, pp. 19-24) ได้ให้คำนิยามศัพท์กับ “ซื่อ” ว่า “ซื่อ” นอกจากจะหมายถึงสสารละเอียดที่ประกอบขึ้นเป็นร่างกายมนุษย์และใช้ดำรงชีวิต เช่น ธาตุพื้นฐานที่ประกอบขึ้นเป็นสรรพสิ่งในจักรวาลอย่างซื่อที่ใช้หายใจ (呼吸之气) และซื่อจากสารอาหาร (水谷之精气) แล้ว ยังหมายถึงหน้าที่ทางสรีรวิทยาของอวัยวะภายในและเส้นลมปราณ เช่น ซื่อหัวใจ (心气) และซื่อม้าม (脾气) เป็นต้น

สำหรับลักษณะพิเศษที่สำคัญระหว่างความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง 3 ประการ ได้แก่ “ซื่อ” (气) “เลือด” (血) และ “สารน้ำ” (津液) ขึ้นอยู่กับซื่อที่ผลัดกันทำให้เกิดเลือดและการหมุนเวียน ตลอดจนกระบวนการเมตาบอลิซึมของสารน้ำ แพทย์แผนจีนยังเชื่อว่ามนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อยู่ เจ็ดอารมณ์ (七情) เช่น อารมณ์ดีใจ อารมณ์โกรธ และอารมณ์กังวล เป็นต้น อารมณ์ทั้งเจ็ดมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับการทำงานของอวัยวะภายใน อารมณ์ทั้งเจ็ดที่รุนแรงเกินไปสามารถทำร้ายถึงอวัยวะทั้งห้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอวัยวะหัวใจ เนื่องจากหัวใจเป็นราชาของอวัยวะภายใน ทุกกิจกรรมในชีวิตล้วนเป็นการแสดงออกถึงสมรรถนะการทำงานของอวัยวะภายในทั้งห้า อีกทั้งยังต้องยอมรับคำสั่งจากหัวใจเพียงแหล่งเดียวอีกด้วย เพราะฉะนั้นการบาดเจ็บของจิตใจจะเกี่ยวข้องถึงอวัยวะภายในอื่น ๆ ด้วย ถ้าหากการทำงานของอวัยวะภายในผิดปกติ กลไกการทำงานไม่สมดุล (อวัยวะภายใน หยินหยาง ซื่อและเลือดไม่สมดุล) จะทำให้เกิดโรค ตลอดจนเกิดอารมณ์ลบต่าง ๆ (Sun & Zheng, 2012, pp. 197-198) ทำให้หนึ่งในอารมณ์ทั้งเจ็ดอย่าง “อารมณ์โกรธ” ในภาษาจีนเกี่ยวข้องอย่างแน่นแฟ้นกับ “ซื่อ” จะเห็นได้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับ “ซื่อ” ในแพทย์แผนจีนส่งผลต่ออุปลักษณะมโนทัศน์ในภาษาจีนว่า “ความโกรธเป็นซื่อ” ไม่ใช่ “ความโกรธเป็นน้ำร้อน”

นอกจากนี้ ทฤษฎี “หยินหยาง” ที่รวมอยู่ในปรัชญาจินโบราณเชื่อว่า สรรพสิ่งในจักรวาลล้วนประกอบด้วยแรงหรือลักษณะพื้นฐาน 2 อย่างที่ตรงข้ามและส่งเสริมซึ่งกันและกันคือ “หยิน” และ “หยาง” โดยมีความเห็นว่าทุกสิ่งที่เคลื่อนไหว แสงสว่าง มีความร้อน เป็นของแข็ง และมีความแข็งแรงล้วนเป็นหยาง ขณะที่ทุกสิ่งที่สงบนิ่ง มีตมเนย็นเยิบ เป็นของเหลว และมีความอ่อนแอล้วนเป็นหยิน (Qin et al., 2013) ไฟเป็นความร้อนจึงเป็นหยาง ขณะที่น้ำเป็นความเย็นจึงเป็นหยิน โครงสร้างและหน้าที่ทางสรีรวิทยาของร่างกายมนุษย์ล้วนถูกกำหนดโดยหยินและหยาง กิจกรรมทางสรีรวิทยาปกติและ

ความแข็งแรงของร่างกายมนุษย์ขึ้นอยู่กับสภาพพลวัตความสมดุลของหยินและหยาง
อนึ่ง “ซี่” เป็นหยาง แต่ “เลือด” กับ “สารน้ำ” เป็นหยิน ตามทฤษฎี “หยินหยาง”
เลือด สารน้ำ น้ำ ความเย็นล้วนถือเป็นหยิน ส่วนซี่ ไฟ ความร้อนล้วนถือเป็นหยาง (Bao,
2016, p. 79) ด้วยเหตุนี้ ในกระบวนการสร้างมโนทัศน์อารมณ์ของคนจีนจึงเชื่อมโยง
“ความร้อน (ของร่างกาย)” กับ “ซี่” แทนที่จะเป็น “ของเหลว” ภาษาจีนที่แสดงถึงความ
โกรธที่เกี่ยวข้องกับ “หัวใจ” คือ “มีซี่อยู่ในหัวใจ” โดยไม่ใช่ “มีน้ำร้อนอยู่ในหัวใจ”

สรุปและอภิปรายผล

บทความวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้พบว่า มโนทัศน์ “ใจ” เป็นภาษาขณะที่แสดงได้จากการ
ใช้อุปมาอุปไมย “ใจ” ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ
ผู้ใช้ภาษาทั้งสองล้วนรับรู้ “ใจ” เป็นเหมือนภาษาที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่ใช้เก็บบรรจุสรรพสิ่ง
มีสิ่งขวางกั้นระหว่างส่วนที่เป็นภายในและภายนอกรวมทั้งยังมีประตูหรือหน้าต่าง
ที่สามารถเปิดปิดเพื่อเข้าไปสู่ข้างใน และออกนอกไปจากภาษาขณะใด อย่างไรก็ดี การที่คำว่า
“ใจ” ในภาษาไทยและคำว่า 心/ein⁵⁵/ใจ ในภาษาจีนมีมโนทัศน์เกี่ยวกับภาษาขณะ หรือ
แม้ว่าบางทีจะเป็นคำที่มีโครงสร้างเหมือนกัน แต่ความหมายเปรียบเทียบกลับมีความแตกต่างกัน

ยิ่งไปกว่านั้น ผลการวิจัยยังพบว่า คำว่า “ใจ” มักจะถูกสร้างมโนทัศน์ว่าเป็น
เสมือนภาษาทั้งในภาษาไทย และภาษาจีน ขณะที่อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เปรียบได้กับ
สิ่งที่บรรจุภายในภาษาขณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นก่อนหน้า (Kövecses, 1995;
Niemeier, 2000; Boers, 2003; Pérez, 2008; Gaby, 2008; Yu, 1995; 1998; 2008; 2009)
ที่มองว่า “ใจ” สามารถสร้างมโนทัศน์เป็นภาษาขณะของอารมณ์ความรู้สึก ไม่ว่าจะ เป็น
ภาษาอังกฤษ (Geeraerts & Gevaert, 2008; Niemeier, 2008; Swan, 2009) ภาษาญี่ปุ่น
(Nomura, 1996) ภาษาตุรกี (Aksan, 2006) หรือการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างสองภาษา
(Gevaert, 2005; Li, 2010; Berendt & Tanita, 2011; Mashak et al., 2012) ฯลฯ ทั้งนี้ถือเป็น
สากลลักษณะแห่งการรับรู้ของมนุษย์

แต่สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ภาษาขณะคือ สิ่งที่บรรจุในภาษาขณะมีความแตกต่างกัน
ของแต่ละภาษาในการแสดงเรื่องอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้คนมักจะถือว่า “ใจ”
ที่เป็นอวัยวะภายในนั้นเป็นภาษาขณะ และเชื่อว่าอารมณ์เป็นสิ่งบรรจุอยู่ในภาษาขณะ
เพราะยามเมื่อผู้คนแสดงอารมณ์บางอย่างออกมา ตัวหลักที่ได้รับผลกระทบก็คือคนที่
แสดงอารมณ์ หรือกล่าวอีกอย่างก็คือคนที่ เป็นเจ้าของ “ใจ” ดังนั้น จึงนำเอาอารมณ์
ความรู้สึกที่เป็นนามธรรมนั้น มาใช้ในการสร้างมโนทัศน์เป็นสิ่งที่แสดงลักษณะที่เป็นรูปธรรม

อันอยู่ภายในภาษาชนะ “ใจ” ทั้งนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกันที่เป็นสากลในแต่ละภาษา แต่ด้วยวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะมีการใช้อุปลักษณ์พื้นฐานที่เหมือนกัน แต่รูปแบบฝั่งภาพเชิงวัฒนธรรมที่แสดงอารมณ์กลับมีความแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในภาษาและวัฒนธรรมหลากหลาย เมื่อแสดงอารมณ์โกรธมักจะมีการใช้อุปลักษณ์พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับอุปลักษณ์มโนทัศน์ “ใจ” เป็นภาษาชนะ ขณะที่ความโกรธคือสิ่งที่บรรจุอยู่ในภาษาชนะ อาทิ สิ่งที่บรรจุอยู่ในภาษาชนะในภาษาจีนคือ “ชี่” นี้มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับทฤษฎีการแพทย์แผนจีนโบราณและปรัชญาจีนโบราณ แต่ในภาษาไทย สิ่งที่บรรจุในภาษาชนะ “ใจ” กลับเป็นของเหลวร้อน อาจเนื่องจากได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมสารคัดหลังสี่รูปแบบ (four humors)² ของตะวันตก ดังนั้นในกรณีที่กรอบการอุปลักษณ์พื้นฐานสอดคล้องกัน แต่สิ่งที่บรรจุอยู่ในกรอบมีความแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งที่ถูกเติมเต็มเข้าไปในภาษาชนะนั้นมีความสัมพันธ์กันกับวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ดังที่นักภาษาศาสตร์หลายท่านได้เสนอว่า ตามทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน อุปลักษณ์แบบที่นำอุปลักษณ์พื้นฐาน (primary metaphors) กับความเชื่อทางวัฒนธรรม (cultural beliefs) มารวมเข้าด้วยกันนั้น เรียกว่าอุปลักษณ์เชิงซ้อน (Grady, 1997a; 1997b; Kövecses, 2002, 2005; Lakoff & Johnson, 1999; 2003) โดยในวัฒนธรรมที่ต่างกัน การใช้อุปลักษณ์พื้นฐานอาจเหมือนกัน หรือมีความเป็นสากล อย่างไรก็ตาม การใช้อุปลักษณ์เชิงซ้อนที่เกิดขึ้นมาจากอุปลักษณ์พื้นฐานและวัฒนธรรมเฉพาะ (culture-specific) นั้นมีแนวโน้มไปทางการสะท้อนลักษณะเด่นของวัฒนธรรมมากกว่า (Yu, 2009, p. 32) ซึ่งมีลักษณะความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของภาษาที่ต่างกัน

²ทฤษฎีสารคัดหลังสี่รูปแบบ (four humors) สามารถค้นคว้าได้ตามทฤษฎีด้านสรีรวิทยา และด้านจิตวิทยา จากมุมมองด้านสรีรวิทยา ของเหลวในร่างกายทั้ง 4 ชนิด จะบังคับการทำงานของร่างกายมนุษย์ ในมุมมองทางจิตวิทยา ของเหลวในร่างกายทั้ง 4 ชนิด กำหนดอุปนิสัย (prototypical temperaments) ออกมาได้ 4 แบบ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับของเหลวในร่างกายทั้ง 4 ชนิด ว่าของเหลวชนิดใดในร่างกายที่เด่นชัดที่สุด (Geeraerts & Grondelaers, 1995, p. 156) ตามสัดส่วนของของเหลวในร่างกายแต่ละชนิดที่แตกต่างกัน ทำให้จำแนกลักษณะนิสัยออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ลักษณะแบบเลือดมาก ลักษณะแบบน้ำดี ลักษณะแบบสารเหลวข้น และลักษณะแบบซิมเคร้า (Chen & Qiu, 2005, p. 43) ตัวอย่างเช่น คนประเภทที่มีลักษณะแบบน้ำดีจะโมโหง่าย คือน้ำดีเหลือจะมีบทบาทเป็นหลัก สำหรับลักษณะของคนที่มีซิมเคร้าเข้มข้น น้ำดีสีดำในร่างกายเป็นต่อ คนที่มีลักษณะแบบสารเหลวข้นนั้น ปกติจะเจ็บสงบ สุขุม และคนที่มีลักษณะแบบเลือดมากนั้น จะเจ้าอารมณ์ ร่าเริง และกล้าหาญ (Bao, 2016)

สำหรับภาษาไทยสิ่งที่บรรจุในภาษา “ใจ” เป็นของเหลวร้อนในการแสดงอารมณ์ โกรธนั้นมีต้นกำเนิดมาจากความเชื่อเรื่องสารคัดหลั่งสี่รูปแบบ (four humors) ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งทฤษฎีสารคัดหลั่งสี่รูปแบบเป็นทฤษฎีพื้นฐานของการสรรสร้างและวิวัฒนาการแห่งการแพทย์โบราณของตะวันตก อันมีที่มาจากทฤษฎีทางการแพทย์กรีกโบราณ (Yu, 2009, pp. 4-5) โดยเชื่อว่าร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยของเหลว 4 ชนิด ได้แก่ เลือด (blood) สารเหลวข้น (phlegm) น้ำดีสีเหลือง (black bile) และน้ำดีสีดำ (black bile) ซึ่งของเหลวในร่างกายทั้ง 4 นี้มีความสอดคล้องกับธาตุทั้ง 4 (ไฟ อากาศ ดิน น้ำ) อีกทั้ง ของเหลวในร่างกายทั้ง 4 ชนิด และธาตุทั้ง 4 ต่างสอดคล้องกับอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย (สมอง หัวใจ ม้ามและกระเพาะ ตับ) และคุณลักษณะพิเศษ 4 ชนิด⁴ (ร้อน เย็น ชื้น แห้ง) นอกจากนี้ยังมีสิ่งพิเศษเกี่ยวกับเลือด คือเลือดไม่เพียงแต่เป็นหนึ่งในสี่ของของเหลวในร่างกายเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ขนส่งของเหลวในร่างกายอีก 3 ชนิดด้วย ดังนั้น เลือดจึงสามารถนำมาใช้เรียกรวมของเหลวที่ไหลเวียนผสมปะปนกันอยู่ในร่างกายได้ (Bao, 2016) ทฤษฎีสารคัดหลั่งสี่รูปแบบนั้นเน้นย้ำเรื่องลักษณะที่สำคัญของ “ของเหลวในร่างกาย” ว่า ความแตกต่างในการรวมกันของของเหลวในร่างกายทั้ง 4 ชนิดนี้จะเป็นตัวกำหนดลักษณะทางสรีรวิทยาของมนุษย์ (Zhang, 2001, pp. 142-143; Zhu et al., 2010, p. 89) ตลอดจนลักษณะอารมณ์และอุปนิสัยต่าง ๆ เป็นต้น (Bao, 2016) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า มีความเป็นไปได้ว่า ทฤษฎีสารคัดหลั่งสี่รูปแบบ (four humors) มีอิทธิพลอย่างมากในการสร้างมโนทัศน์เรื่องอารมณ์โกรธของผู้ใช้ภาษาไทย และอาศัยปรากฏการณ์เชิงอุปลักษณ์เพื่อแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทยออกมาว่า ความโกรธเป็นของเหลวร้อนใน “ใจ”

นอกเหนือจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ อวัยวะที่ถูกสร้างมโนทัศน์เป็นภาษาในการบรรยายอารมณ์ความรู้สึกนั้นไม่ได้เป็นอวัยวะ “ใจ” เสมอไป อาจเป็นอวัยวะภายในส่วนต่าง ๆ หรือร่างกายมนุษย์ (Kövecses, 2002; 2003) อย่างไรก็ตามก็ขึ้นอยู่กับระบบความคิดและระบบปรีชาของผู้ใช้ภาษาในแต่ละวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งนับเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรมีการศึกษาค้นคว้าต่อไป

³ของเหลวเหนียวข้นสัมพันธ์กับสมอง เลือดสัมพันธ์กับหัวใจ น้ำดีสีดำสัมพันธ์กับม้ามและกระเพาะ น้ำดีสีเหลืองสัมพันธ์กับตับ (Bao, 2016)

⁴เลือดมีลักษณะร้อนและชื้น ของเหลวเหนียวข้นมีลักษณะเย็นและชื้น น้ำดีสีเหลืองมีลักษณะร้อนและแห้ง น้ำดีสีดำมีลักษณะเย็นและแห้ง (Bao, 2016)

References

- Aksan, M. (2006). *The Container Metaphor in Turkish Expressions Of Anger*. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3(2). <http://ded.mersindilbilim.info/tr/issue/19500/2078>
- Bao, Z. (2016). The metaphorical origin of emotional expression in English and Chinese--Taking the language expression of "anger" as an example (英汉情感表达的隐喻溯源—以“愤怒”的语言表达为例). *Journal of The Chinese Society of Education*, 37(2), 77-79. [in Chinese]
- Berendt, E. A., & Tanita, K. (2011). The 'Heart' of Things: A Conceptual Metaphoric Analysis of Heart and Related Body Parts in Thai, Japanese and English. *Intercultural Communication Studies*, 20(1), 65-78.
- Boers, F. (2003). Applied linguistics perspectives on cross-cultural variation in conceptual metaphor. *Metaphor and Symbol*, 18(4), 231-238.
- CASS Institute of Linguistics Dictionary (中国社会科学院语言研究所词典编辑室). (2016). *The Contemporary of Chinese Dictionary* (现代汉语词典 (第7版)). The commercial press. [in Chinese]
- Cervel, S. P. (2013). A cognitive approach to the role of body parts in the conceptualization of emotion metaphors. *Epos: Revista de filología*, 30(17), 245-260.
- Chen, L., & Qiu, L. (2005). *Human behavior in organization* (组织行为学). Tsinghua University Press. [in Chinese]
- Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive Linguistics: An introduction*. Edinburgh University Press.
- Gaby, A. (2008). Gut feelings: Locating Intellect, Emotion and Life Force in the Thaayorre Body. In F. Sharifian, R. Dirven, N. Yu, & S. Niemeier (Ed.), *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages* (2nd ed., pp. 28-44). Mouton de Gruyter.

- Geeraerts, D., & Gevaert, C. (2008). Hearts and (angry) minds in Old English. *Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages* (2nd ed., pp. 319-347). Mouton de Gruyter.
- Geeraerts, D., & Grondelaers, S. (1995). Looking back at anger: Cultural traditions and metaphorical patterns. In John R. Taylor, & Robert E. MacLaury (Ed.), *Language and the Cognitive Construal of the World* (pp. 153-179). Mouton de Gruyter.
- Gevaert, C. (2005). The ANGER IS HEAT question: Detecting cultural influence on the conceptualization of anger through diachronic corpus analysis. In N. Delbecque, J. van der Auwera, & D. Geeraerts (Ed.), *Perspectives on variation: Sociolinguistic, historical, comparative* (pp. 195-208). Mouton de Gruyter.
- Grady, J. E. (1997a). *Foundation of meaning: Primary metaphors and primary scenes* [Unpublished Doctoral dissertation]. University of California.
- Grady, J. E. (1997b). Theories are buildings revisited. *Cognitive Linguistics*, 8(4), 267-290.
- Ikegami, Y. (2008). The Heart: What it means to the Japanese Speakers. In F. Sharifian, R. Dirven, N. Yu, & S. Niemeier (Ed.), *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages* (2nd ed., pp. 169–190). Mouton de Gruyter.
- Johnson, M. (1987). *The body in the mind*. University of Chicago Press.
- Kövecses, Z. (1995). The container metaphor of anger in English, Chinese, Japanese and Hungarian. In Kövecses, Z (Ed.). *a metaphorical point of view: a multidisciplinary approach to the cognitive content of metaphor* (pp. 117-147). <https://doi.org/10.1515/9783110867831-008>
- Kovecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford University Press.
- Kövecses, Z. (2003). *Metaphor and emotion: Language, culture, and body in human feeling*. Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in culture: Universality and variation*. Cambridge University Press.

- Kyung, J. Y. (2008). The Korean Conceptualization of Heart: An Indigenous perspective. In F. Sharifian, R. Dirven, N. Yu, & S. Niemeier (Ed.), *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages* (2nd ed., pp. 213–246). de Gruyter.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh*. Basic Books.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lan, C. (2003). *Spatial metaphor of Chinese and English from the cognitive perspective* (从认知角度看汉语和英语的空间隐喻). Foreign Language Teaching and Research Press. [in Chinese]
- Li, X. (2010). A comparative analysis of English and Chinese idioms-from the perspective of conceptual metaphor of "happiness". *Journal of Language Teaching and Research*, 1(4), 473.
- Maalej, Z. (2004). Figurative language in anger expressions in Tunisian Arabic: An extended view of embodiment. *Metaphor and symbol*, 19(1), 51-75.
- Maalej, Z. (2008). The Heart and Cultural Embodiment in Tunisian Arabic. In F. Sharifian, R. Dirven, N. Yu, & S. Niemeier (Ed.), *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages* (2nd ed., pp. 395-428). Mouton de Gruyter.
- Mashak, S. P., Pazhakh, A., & Hayati, A. (2012). A comparative study on basic emotion conceptual metaphors in English and Persian literary texts. *International Education Studies*, 5(1), 200-207.
- Niemeier, S. (2000). Straight from the heart-metonymic and metaphorical explorations. In Antonio, Barcelona (ed.), *Metaphor and metonymy at the crossroads: A cognitive perspective* (pp. 185-213). Mouton de Gruyter.
- Niemeier, S. (2008). To be in control: Kind-hearted and cool-headed. *Conceptualizations of internal body organs across cultures and languages*, 349-372.

- Nomura, M. (1996). The ubiquity of the fluid metaphor in Japanese: A case study. *Poetica*, 46, 41-75.
- Occhi, D. J. (2008). How to have a HEART in Japanese. In F. Sharifian, R. Dirven, N. Yu, & S. Niemeier (Ed.), *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages* (2nd ed., pp. 191-212). Mouton de Gruyter.
- Pérez, R. G. (2008). A cross-cultural analysis of heart metaphors. *Revista Ali-cantina de Estudios Ingleses/Alicante Journal of English Studies*, 21, 25-56.
- Qin, Y., Chen, H., Tian, L., & Hua, B. (2013). Discussion on “He”, the Core of Yin-yang and Five Elements Doctrine in TCM (浅论中医之阴阳五行核心是“和”). *World Chinese Medicine*, 8(1), 38-39. [in Chinese]
- Reddy, M. (1979). The conduit metaphor. *Metaphor and Thought*, 2, 285-324.
- Sun, G., & Zheng, H. (2012). *Basic Theory of Chinese Medicine* (中医基础理论). China Press of Traditional Chinese Medicine. [in Chinese]
- Swan, T. (2009). Metaphors of body and mind in the history of English. *English Studies*, 90(4), 460-475.
- The Royal Institute. (2013). Royal Institute Dictionary, 2554 B.E. Nanmeebook Publication. [in Thai]
- Ungerer, F., & Schmid, H. (2006). *An introduction to cognitive linguistics*. (2nd ed.). Longman.
- Velasco, O. I. D. (2001). Metaphor, metonymy and image-schemas: An analysis of Conceptual Interaction Patterns. *Journal of English studies*, 3, 47-64.
- Yoon, K. J. (2008). The Korean conceptualization of heart: An indigenous perspective. In F. Sharifian, R. Dirven, N. Yu, & S. Niemeier (Ed.), *Culture, Body, and Language: Conceptualizations of Internal Body Organs across Cultures and Languages* (2nd ed., pp. 213-243). Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Yu, N. (1995). Metaphorical expressions of anger and happiness in English and Chinese. *Metaphor and Symbol*, 10(2), 59-92.

- Yu, N. (1998). *The contemporary theory of metaphor: A perspective from Chinese (Vol. 1)*. John Benjamins Publishing.
- Yu, N. (2007). The Chinese conceptualization of the heart and its cultural context. *Applied cultural linguistics: Implications for second language learning and intercultural communication*, 7, 65.
- Yu, N. (2008). The Chinese heart as the central faculty of cognition. *Culture, body, and language: Conceptualizations of internal body organs across cultures and languages*, 7, 131-168.
- Yu, N. (2009). *The Chinese HEART in a cognitive linguistic perspective: Culture, body and language*. Mouton de Gruyter.
- Zeng, Z. (2002). How is “Qi” Possible as a Philosophical Concept (“气”作为哲学概念如何可能). *Chinese Culture Research*, 10(4), 53-62. [in Chinese]
- Zhang, D. (2001). Humoralism and its influence on Western medicine (体液论及其对西方医学的影响). *Chinese Journal of Medical History*, 31(3), 141-147. [in Chinese]
- Zheng, H. (2016). *Basic theory of Chinese medicine (中医基础理论)*. China Press of Traditional Chinese Medicine. [in Chinese]
- Zhu, R., Lin, Y., Zhao, H., Zhang, X., Lei, J., & Zhang, H. (2010). The relationship between four humoral theory and five elements of Viscera-state Theory and its theory of internal environmental homeostasis in Viscera-state (五行体液学说与五行藏象理论及藏象内环境自稳态学说的关系). *China Medical Herald*, 1, 88-89. [in Chinese]